

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje - Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028–)

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle jatkokirjelmän EJ 2/2025 vp – E 31/2024 vp ennakkovaikuttamisesta tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 17/2025 vp
- valtiovarainvaliokunta VaVL 5/2025 vp
- talousvaliokunta TaVL 23/2025 vp
- hallintovaliokunta HaVL 11/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- vanhempi tutkija Tuomas Iso-Markku, Ulkopoliittinen instituutti
- EU-asioiden alivaltiosihteeri Satu Keskinen, valtioneuvoston kanslia
- budjettineuvos Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö
- maatalousneuvos Ahti Hirvonen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Petri Haapalainen, työ- ja elinkeinoministeriö
- Euroopan parlamentin jäsen Eero Heinäluoma, Euroopan parlamentti
- Euroopan parlamentin jäsen Katri Kulmuni, Euroopan parlamentti
- Euroopan parlamentin jäsen Merja Kyllönen, Euroopan parlamentti
- Euroopan parlamentin jäsen Ville Niinistö, Euroopan parlamentti
- Euroopan parlamentin jäsen Sebastian Tynkkynen, Euroopan parlamentti
- tutkimusprofessori Jyrki Niemi, Luonnonvarakeskus
- johtaja, ennakointi ja varautuminen, Akseli Koskela, Teknologiateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- akatematutkija Timo Miettinen, Helsingin yliopisto, Eurooppa-tutkimuksen keskus
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- WWF Suomi
- professori Sami Moisio
- valtiotieteen tohtori Vesa Vihriälä

VALTIONEUVOSTON SELVITYS / JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Valtioneuvoston jatkokirjelmässä kuvataan viimeisintä tilannetta tulevan EU:n monivuotisen rahoituskehysten (2028–) valmistelun osalta ja tarkennetaan Suomen keskeisimpiä kantoja ennakkovaikuttamisen viime vaiheeseen.

Ennakkotietojen mukaan komissio antaa tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä koskevan ehdotuksensa heinäkuussa. Tähän ehdotukseen sisältyisivät todennäköisesti kaikki tulevaa rahoituskehystä koskevat ehdotukset. Tavanomaisesti sektorikohtaiset ehdotukset on annettu vasta syksyllä.

Tulevan rahoituskehysesuorituksen mahdollinen rakenne

Komission suunnitelmissa tuleva rahoituskehys voisi mahdollisesti jakaantua ainakin kolmeen pääotsakkeeseen, joista ensimmäinen kattaisi jäsenmaille suoraan kohdentuvan rahoituksen, toinen kattaisi Euroopan kilpailukyvyyn tukemiseen kohdennettavan rahoituksen ja kolmas pääotsake kattaisi EU:n ulkoisen rahoituksen. Tulevassa rahoituskehyksessä EU:n hallintomenot säilynevät omana kokonaisuutenaan. Tämän lisäksi tiettyjen nykyisten ohjelmien osalta ei ole vielä selvää, millä tavalla ne sijoittuisivat uuteen rakenteeseen.

Ennakkotietojen perusteella etenkin Ukrainan tukeminen ja mahdollisesti myös elpymisvälineen rahoittamiseksi otettujen lainojen kulut ja takaisinmaksu voitaisiin toteuttaa kokonaan tai osittain monivuotisen rahoituskehysten ulkopuolella. Jäsenvaltioille suoraan kohdentuvan rahoituksen käyttöä ohjattaisiin komission ajattelussa yhdellä, mahdollisesti kaikkia ensimmäisen pääotsakkeen politiikka-aloja koskevalla jäsenvaltiokohtaisella suunnitelmalla, jonka sisällöstä sovittaisiin kyseisen jäsenvaltion ja komission kesken. Komissio on korostanut, että suunnitelmissa jätettäisiin kansallista liikkumavaraa ja huomioitaisiin kansalliset erityiskysymykset. Komission tavoitteena on malli, joka olisi nykyistä yksinkertaisempi, joustavampi ja hallinnollisesti kevyempi.

Komissio tavoittelee jäsenvaltiokohtaisilla suunnitelmissa ja tulosperusteisten mallien käytön laajentamisella rahoituksen käytön tehostamista. Tulosperusteisella mallilla pyrittäisiin vahvistamaan yhteyttä EU:n yhteisiin tavoitteisiin ja osin myös eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaisiin suosituksiin. Komission alustavassa ajattelussa tulosperusteisuus sovellettaisiin ennen kaikkea jäsenvaltioille suoraan kohdentuvaan rahoitukseen (ns. kansalliset kirjekuoret, kuten maatalous, koheesio ja sisäasioiden rahastot). Alustavien tietojen mukaan rahoituskehysten jäsenvaltioille suoraan kohdennettavan rahoituksen osalta jäsenvaltio laatisi suunnitelman, jonka mukaisesti rahoitusta ohjattaisiin. Tulosperusteisissa mallissa maksutukset

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

eivät perustuisi toteutuneisiin kustannuksiin, vaan tapahtuisivat suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja välitavoitteiden saavuttamisen perusteella.

Komission mukaan tulevan rahoituskehityksen tulisi sisältää nykyistä enemmän joustavuutta, jotta pystyttäisiin paremmin kehyskauden aikana vastaamaan ennakoimattomiin tarpeisiin (kuten talouskriisit tai luonnonkatastrofit) tai rahoittamaan uusia painopisteitä muuttuvaan globaaliin toimintaympäristöön sopeutumiseksi ja EU:n strategisten intressien edistämiseksi. EU-rahoitukseen liittyvän ehdollisuuden osalta nykyinen niin kutsuttu oikeusvaltioperiaatteen liittyvä ehdollisuusasetus on voimassa olevaa EU-sääntelyä. Komissio ei pidä tarkoituksenmukaisena nykyisen asetuksen avaamista. Lisäksi aivan viimeaikaisissa epävirallisissa keskusteluissa on noussut esiin ajatuksia ehdollisuuden luomisesta EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden ja sektorin EU-rahoituksen välille. Elokuussa 2024 astui voimaan EU:n ennallistamisasetus, jonka tavoitteena on parantaa luonnon tilaa laajasti eri ympäristöissä sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Kuluvalla kaudella ennallistamistoimia on mahdollista rahoittaa useista EU:n rahoitusohjelmista (LIFE, CAP-rahoitus, etenkin maaseudun kehittämisrahoitus, kalatalousrahasto, Euroopan aluekehitysrahasto, koheesiorahasto, JTF, InvestEU, Horisontti Eurooppa ja elpymis- ja palautumistukiväline RRF), mutta tähän ei kuitenkaan ole velvoitetta. Osana tulevaa rahoituskehyskokonaisuutta kuitenkin määritellään, mistä ohjelmista, millä ehdoin ja missä laajuudessa ennallistamistoimia voitaisiin rahoittaa EU-varoin. Suomelle kohdistuu asukaslukuun suhteutettuna korkeimmat ennallistamistoimien kustannukset. Ottaen huomioon Euroopan muuttunut toimintaympäristö ja siitä johtuvat uudet haasteet on odotettavissa, että tulevassa rahoituskehys ehdotuksessa esitetään merkittävää kehityksen rakenteen sekä rahoitusohjelmien uudistamista. Käytännössä tämä tarkoittaisi myös muutoksia muun muassa EU-rahoituksen kohdentumista määrittäviin varojenjakokriteereihin ja muihin peruseriaatteisiin. Tämä voisi merkitä jäsenvaltioiden saantojen osalta merkittäviäkin muutoksia.

Maatalouspolitiikka

Yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksen rakenteen osalta on vielä avoinna, kuuluisivatko suorat tulotuet (pilari I) ja/tai maaseudun kehittämisrahoitus (pilari II) ensimmäisen pääotsakkeen jäsenvaltiokohtaisten suunnitelmien alle. Alustavien tietojen mukaan olisi mahdollista, että suorat tulotuet säilyisivät omana kokonaisuutenaan.

Kuluvan kauden suorat tulotuet kohdistuvat suoraan maanviljelijöille, ja tulotukeen ei nykyisin voida kytkeä kansallista osarahoitusta. Suorilla tulotuilla taataan viljelijöille tietty perustulotaso. Lisäksi suoralla tulotuella edistetään kohdennettuja tavoitteita rahoittamalla esimerkiksi nuorten viljelijöiden tukea ja viljelijöiden toteuttamia, kuluvalla kaudella käyttöön otettuja ekojärjestelmätoimia.

Nykyinen maaseudun kehittämisrahoitus kohdistuu erityisesti maatalouden rakennetta ja maaseudun elinvoimaisuutta edistäviin toimenpiteisiin ja luonnonolosuhteita kompensoiviin, ympäristön tilaa parantaviin, ilmastonmuutokseen vastaaviin sekä eläinten hyvinvointia parantaviin ja luonnonmukaista tuotantoa edistäviin tukiin. Maaseudun kehittämisrahoitukseen

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

liittyy kansallinen osarahoitusosuus (15–80 %). Nykykaudella Suomi hyödyntää laajasti mahdollisuutta kansalliseen osarahoitukseen (57 %).

Jäsenvaltiokohtaisten saantojen määräytyminen pohjautuu pitkälti jo ennen Suomen EU-jäsenyyttä muotoutuneisiin käytäntöihin. Saannot eivät määräydy suoraviivaisesti tiettyjen varojenjakokriteerien perusteella, vaan CAP-rahoitus kohdennetaan jäsenvaltioille kokonaissaantoina eli maakohtaisina ”kirjekuorina”.

Kilpailukyky

Nykyisessä rahoituskehyksessä on useita eri kilpailukykyä, investointeja sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita tukevia rahoitusohjelmia (mm. Horisontti Eurooppa, InvestEU, EU:n avaruusohjelma, puolustusrahasto, Digitaalinen Eurooppa ja sisämarkkinaohjelma). Sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskevasta otsakkeesta rahoitetaan myös Verkkojen Eurooppa-ohjelmaa.

Komissiosta saatujen tietojen mukaan toiseen pääotsakkeeseen koottava EU:n kilpailukykyä edistävä ja kilpailutettu rahoitus koottaisiin uuden niin kutsutun eurooppalaisen kilpailukykyrahaston alle. Komission tavoitteena on, että rahastosta kohdennettaisiin jatkossakin avustuksia ja lainatakauksia eri sisällöllisten rahoitusikkunoiden kautta. Rahaston rakenteen mallina toimisi mahdollisesti nykyinen InvestEU-ohjelma.

Tutkimus- ja kehitysrahoitus pohjautuisi jatkossakin lähtökohtaisesti avoimeen kilpailuun ja tutkimuksen korkeaan laatuun. Perustutkimus olisi mallissa horisontaalinen pilari. Komission alustavassa ajattelussa nykyisen Horisontti Eurooppa -ohjelman perustutkimusrahoitusta (nk. Pilari I) myös vahvistettaisiin. Sen sijaan ohjelman muita osia uudistettaisiin vielä yksilöimättömällä tavalla. Komissio on hyvin epävirallisesti todennut, että tulevassa TKI-rahoituksessa olisi neljä painopistealuetta, joista yksi olisi puolustus. Komission ajattelussa vaikuttaisivat korostuvan uudenlaiset rahoitusratkaisut, etenkin takausmuotoinen rahoitus sekä maantieteellisen tasapainon huomioiminen.

Komission tavoitteena on turvata EU-rahoitus koko innovaatioketjulle, mikä voisi tarkoittaa sitä, että kilpailukykyrahastosta voitaisiin mahdollisesti tukea myös teollisen tuotantokapasiteetin rakentamista. Viimeisimpien alustavien tietojen mukaan kilpailukykyrahastosta voitaisiin tässä tarkoituksessa rahoittaa erityisesti niin kutsuttuja IPCEI-hankkeita (Important Projects of Common European Interest) eli nykyisellään jäsenvaltioiden itsensä rahoittamia yhteishankkeita, joihin sovelletaan valtioneuvoston päätöksiä.

Lisäksi komissio on ehdottamassa uutta kilpailukykyyn koordinaatiivälinettä EU:n strategisten investointien osalta. Välineellä vahvistettaisiin EU-politiikkatavoitteiden toimeenpanoa. Väline voisi mahdollisesti olla nykyisen Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen, niin kutsutun STEP-kehysvälineen, tyyppinen, joka toimii EU:n kriittisten teknologioiden hankkeiden alustana, ja jonka kautta muun muassa kanavoidaan eri EU-ohjelmien rahoitusta.

Nykyisellään Horisontti Eurooppa -ohjelman rahoituksesta 3,3 prosenttia kohdistetaan niin sanottuihin laajentumistoimiin (nk. widening-toimet). Niillä tuetaan EU:n jäsenvaltioita, jotka

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

ovat edelleen jäljessä tutkimuksessa ja innovoinnissa. Unioniin vuonna 2004 liittyneiden jäsenvaltioiden kantojen mukaan widening-toimia tulisi laajentaa siten, että ne sisältyisivät seuraavan TKI-rahoitusohjelman kaikkiin osiin. Samalla näitä toimia kuvaava termi ”widening” on korvattu käsitteellä ”fragmentation”. Widening-jäsenvaltioihin on kuluvalle kaudella tähän mennessä kohdistunut noin 15 prosenttia Horisontti Eurooppa -ohjelman kaikille jäsenvaltioille kohdistettavasta avoimen kilpailutuksen rahoituksesta.

Koheesiopolitiikka

Epävirallisten tietojen mukaan jäsenvaltioille kohdentuva koheesiorahoitus sisältyisi uuteen ensimmäiseen pääotsakkeeseen (jäsenvaltiokohtainen suunnitelma). Kuten nykyiselläänkin, jäsenvaltiokohtaisesta euromääräisestä saannosta sovittaisiin osana rahoituskehyspua.

Tulevan rahoituskehyksen valmistelussa on painetta koheesiopolitiikan rahoituksen vähentämiselle ja sen rahastomallien uudistamiselle. Komission mukaan koheesiopolitiikan välineitä tulisi tehostaa ja niillä tulisi tukea paremmin myös uudistuksia. Lisäksi komissio on tuonut esille, että eri alueilla asuvien ihmisten haasteita kohtuuhintaisen asumisen osalta tulisi käsitellä osana tulevaa koheesiopolitiikkaa. Komission konkreettiset suunnitelmat asumisen osalta ovat kuitenkin toistaiseksi varsin jäsentymättömiä.

Koheesiorahoituksen jako jäsenmaittain perustuu monimutkaiseen alueluokkien, indikaattoreiden, turvaverkkojen ja rahoitusleikkureiden kokonaisuuteen. Varojenjakomenetelmä on pysynyt peruseriaatteeltaan samanlaisena jo usean ohjelmakauden ajan. Varojenjakokriteerijä on kuitenkin uudistettu, kuten kuluvalle kaudelle käyttöön otetut kriteerit liittyen muuttoliikkeeseen ja ilmastonmuutokseen. Tulevan kehyskauden uudet kriteerit voisivat kytkeytyä esimerkiksi ikääntymiseen tai ulkoraja-alueisiin, joihin liittyy ajankohtaisia haasteita. Komissio on epävirallisesti todennut halukkuutensa huomioida itäiset ulkoraja-alueet tulevassa koheesiorahoituksessa. Suomen osalta on kuitenkin huomioitava huomattava nettomaksuasema koheesiorahoituksen osalta (tällä hetkellä Suomi saa koheesiorahoitukseen maksamastaan yhdestä eurosta noin 0,23 euroa). Väestön ikääntyminen on koko Euroopan laajuinen ongelma, mutta Suomen väestö on yksi EU:n nopeimmin ikääntyivistä.

Ukrainan tuki

Tämänhetkisten tietojen mukaan Ukrainan tukemisen kokonaisuus näyttäisi komission ajattelussa sijoittuvan tulevan rahoituskehyksen ulkopuoliseen välineeseen, josta sovittaisiin rahoituskehysneuvottelujen yhteydessä. Tämä vastaisi pitkälti nykyistä Ukrainan tukivälineen mallia. Tältä osin ei kuitenkaan ole yksityiskohtaisempaa ennakkotietoa.

Lisäksi on todennäköistä, että mahdollinen tuleva Euroopan rauhanrahasto (EPF) säilyisi yhä omana kokonaisuutenaan erillään rahoituskehyksestä, vaikka siitä sovittaisiin osana rahoituskehyspua.

Komissiosta saatujen tietojen mukaan tulevassa rahoituskehys ehdotuksessa ei vielä varauduttaisi Ukrainan EU-jäsenyyteen, vaan liittymistä edeltävään tukeen.

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

Puolustus ja kokonaisturvallisuus

Komission puheenjohtaja von der Leyen esitti kirjeessään 4.3.2025 puolustuksen rahoituksen vahvistamista koskevan ReArm Europe -suunnitelman, jonka yksityiskohtaisemmat tiedot annettiin 19.3.2025 Euroopan puolustuksen tulevaisuutta koskevassa valkoisessa kirjassa. ReArm Europe -suunnitelman toimet kohdistuvat nykyiselle rahoituskehyskaudelle, mutta komission mukaan myös tulevan EU:n monivuotisen rahoituskehysten tulisi tarjota kokonaisvaltainen ja vankka pohja EU:n puolustuksen tukemiseksi.

Tämänhetkisten ennakkotietojen mukaan tulevassa rahoituskehyksessä olisi useita ohjelmia, joilla tuetaan puolustussektoria. Puolustusrahoituksen pohjana toimisi todennäköisesti parhaillaan neuvoteltavana oleva Euroopan puolustusteollinen ohjelma (EDIP).

Muu turvallisuuden ja puolustuksen kannalta keskeinen rahoitus liittyy ensi sijassa sotilaalliseen liikkuvuuteen, puolustuksen T&I-rahoitukseen (nykykaudella erillinen Euroopan puolustusrahasto, EDF) ja varautumiseen. Alustavien tietojen mukaan puolustuksen vahvistamista koskeva rahoitus koottaisiin mahdollisesti uuden kilpailukykyrahaston alle, erityisesti T&I-rahoitus. Tällöin ei enää olisi erillistä EDF-rahastoa.

Komission ajattelussa Euroopan turvallisuusympäristön muutos korostaa kokonaisturvallisuuden ja sen osana varautumisen tärkeyttä. Komission 26.3.2025 antama varautumisunionistrategia ja sen toimeenpanosuunnitelma osaltaan ohjaavat tätä työtä. Jäsenvaltioiden nykyisessä varautumisen tasossa ja sen kehittämiseen liittyvissä tarpeissa on huomattavaa jäsenvaltiokohtaista eroavaisuutta. Tähän liittyen varautumisen kehittämisen mahdollisia EU:n laajuisia kustannusvaikutuksia on tässä vaiheessa vaikea arvioida. Lisäksi rahoituksen tarpeen arvioinnissa keskeisenä tekijänä ovat jäsenvaltioiden erilaiset valmiudet rahoittaa tätä toimintaa kansallisesti.

Liikenne-rahoitus mukaan lukien sotilaallinen liikkuvuus

Kuluvan kauden liikenteen EU-rahoitus (Verkojen Eurooppa -ohjelma, CEF) kohdentuu hankkeisiin avoimen kilpailun kautta. Kuitenkin CEF-asetuksessa ja liikenne-rahoitusta tarkentavassa asetuksessa (TEN-T-asetus) määritellään jo pitkälti, mihin CEF-liikenteen rahoitusta on mahdollista kohdentaa eri jäsenvaltioissa. Liikenteen EU-rahoitukselle on ollut hyvin korkea kysyntä, ja hakemukset ovat ylittäneet käytettävissä olevan rahoituksen määrän moninkertaisesti. Laskennallisesti Suomi on CEF-liikenteen osalta nettosaaja (yhdeällä eurolla Suomi saa noin 1,5 euroa).

Kuluvalla kaudella ydinverkkokäytävää pidennettiin Helsingistä Tornio–Haaparanta-rajalle ja Ruotsin puolelle Luulajaan asti. Tämä oli merkittävä uudistus, sillä aikaisemmin ydinverkkokäytävä ulottui vain Helsinkiin.

Komissio on mahdollisesti ehdottamassa tulevaan rahoituskehykseen erillistä liikenteen ja sotilaallisen liikkuvuuden yhteistä rahoitusohjelmaa. Sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden lisäksi ohjelman olisi tarkoitus keskittyä keskeisimpiin rajat ylittäviin hankkeisiin TEN-T-

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

verkolla. Laskennallisesti Suomi on sotilaallisen liikkuvuuden rahoituksessa selkeä nettosaaja (yhdeällä eurolla saadaan noin kolme euroa).

Ennakkotietojen mukaan tulevat liikennehankkeet jaettaisiin EU-tasolla kolmeen eri tyyppiin: 1) rajat ylittävät hankkeet, 2) kansalliset hankkeet ja 3) sotilaallisen liikkuvuuden hankkeet.

Suomen rataverkko kuuluu erillään olevaan verkkoon johtuen poikkeavasta raideleveydestä (1524 mm) verrattuna eurooppalaiseen standardiraideleveyteen (1435 mm). Eurooppalaiseen raideleveyteen siirtymisen on ollut esillä jo heinäkuusta 2022 komission aloitteesta. Komissiossa pidetään erittäin tärkeänä, että Suomi siirtyisi asteittaisesti tai valituilla kriittisillä osuuksilla TEN-T-asetuksen mukaiseen yleiseurooppalaiseen raideleveyteen, sillä tämä edistäisi sotilaallista liikkuvuutta, turvallisuutta ja huoltovarmuutta Pohjois-Euroopassa. Raideleveyden kansallisia muutostarpeita selvitetään Väyläviraston toimesta ja selvitys julkaistaan kesäkuussa 2025.

Rajaturvallisuus ja itäisten ulkoraja-alueiden rahoitus

Kuluvan kauden rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineestä (BMVI) tuetaan Euroopan rajaturvallisuutta EU:n ulkorajoilla. Rahoituksella toimeenpannaan erityisesti yhdenntyn rajavalvonnan järjestelmää sekä yhteistä viisumipolitiikkaa. BMVI-välineestä jäsenvaltioille suoraan kohdennetun rahoituksen keskeisiä kriteerejä ovat ulkorajat. Kriteerien osalta meriulkorajojen painotus (35 %) on korkeampi kuin maaulkorajojen (30 %). Suomen tavoitteena jo edellisellä rahoituskehyskierroksella oli maaulkorajojen painotuksen vahvistaminen. Kuluvalla rahoituskehyskaudella Suomen saannot BMVI-rahastosta ovat nykyarvion mukaan noin 97 miljoonaa euroa. Tämän ennakoita kohdennetun rahoituksen lisäksi Suomelle myönnettiin vuonna 2024 erityisrahoitusta ulkorajaturvallisuuden vahvistamisen investointeihin 50 miljoonaa euroa. Suomi on esittänyt erityisrahoituksen jatkamista kuluvan rahoituskehyskauden loppuvuosille.

Venäjäen hyökkäyssota Ukrainaan on muuttanut Suomen ja EU:n turvallisuusympäristöä perustavanlaatuisesti ja pysyvästi. Euroopan muuttunut turvallisuusympäristö luo painetta rajaturvallisuuden vahvistamiselle EU-tasolla. Alueellinen turvallisuustilanne erityisesti Itämeren alueella ja Venäjän läheisyydessä on heikentynyt merkittävästi ja ennakoitavuus on vaikeutunut. Hybridivaikuttamista on havaittu eri muodoissa, joissa valtiolliset ja ei-valtiolliset toimijat pyrkivät eri keinoin häiritsemään yhteiskuntien ydintoimintoja ja vaarantamaan yleistä järjestystä. Koko unionin aluetta haastaa muun muassa välineellistetty maahantulo, ”varjolaivaston” käyttö ja siitä seuraavat meriliikenteen elintärkeään infrastruktuuriin ja ympäristöön kohdistuvat uhat.

Suomelle uuden turvallisuustilanteen aiheuttamat haasteet ovat laajamittaisia raja-alueilla. Haasteet liittyvät muun muassa rajaturvallisuuteen, sotilaalliseen liikkuvuuteen ja varautumiseen sekä välillisesti kilpailukykyyn. Uusi turvallisuusympäristö ja rajatilanne muodostavat myös esteitä esimerkiksi puhtaan siirtymän nopeuttamiselle itäisellä raja-alueella.

On odotettavissa, että komission lähtökohtana on itäisten ulkoraja-alueiden huomioiminen tulevassa rahoituskehyskehdotuksessa pääosin osana tulevaa koheesiorahoitusta. Itäisten raja-

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

alueiden osalta Suomi on EU:n jäsenmaista erityisasemassa yli 1340 km pituisen Venäjän maarajan osalta mutta koheesiorahoituksen vahvana nettomaksajana ainutkertaisessa asemassa suhteessa muihin itäisiin ulkorajavaltioihin. Tältä osin Suomi on pitänyt esillä koheesiorahoituksesta erillistä rahoitusmallia, jossa esimerkiksi Venäjän vastaisen ulkorajan pituus olisi keskeinen varojenjakoperuste.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta on kuvattu jatkokirjelmässä EJ 2/2025 vp – E 31/2024 vp.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Suuri valiokunta on keväällä 2024 antamassaan lausunnossa (SuVL 5/2024 vp) käsitellyt laajasti ennakkovaikuttamista tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen. Suuri valiokunta on käsitellyt tulevaan rahoituskehyskauteen liittyviä kysymyksiä myös lausunnoissaan Suomen avaintavoitteista EU-vaalikaudelle 2024–2029 (SuVL 3/2024 vp) ja EU:n valmistautumisesta laajentumiseen (SuVL 9/2024 vp). Suuri valiokunta toteaa, että kyseisessä lausunnossa esitetyt näkökohdat ovat edelleen ajankohtaisia.

(2) Tässä lausunnossa suuri valiokunta täydentää aiempia kantojaan valtioneuvoston jatkokirjelmässä esitettyjen valtioneuvoston täydentävien kantojen ja komission tulevaa EU:n rahoituskehystä koskevasta ehdotuksesta saatujen ennakkotietojen pohjalta.

(3) Suuri valiokunta viittaa erikoisvaliokuntien lausuntojen (MmVL 17/2025 vp, TaVL 23/2025 vp, HaVL 11/2025 vp, VaVL 5/2025 vp) yksityiskohtaisempiin huomioihin ja esittää niiden pohjalta seuraavia yleisempiä huomioita.

Yleiset lähtökohdat

(4) Kuten suuri valiokunta on aiemmin todennut, tuleviin rahoituskehyksiin kohdistuu merkittäviä uudistus- ja kasvattamispaineita erityisesti muuttuneen geopoliittisen tilanteen ja EU:n strategisen kilpailukyvn ja turvallisuusympäristön vahvistamisen sekä ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunnan tarpeen takia kuin myös mahdollisen tulevan laajentumisen ja siihen valmistautumisen vuoksi. Valiokunta on pitänyt perusteltuna sitä, että tarkasteltaessa tulevan rahoituskehysten kokonaistasoa tunnistetaan Euroopan merkittävästi muuttunut turvallisuusympäristö ja sen aiheuttamat välittömät tarpeet, mukaan lukien Ukrainan tukeminen (SuVL 5/2024 vp).

(5) Suuri valiokunta pitää valtiovarainvaliokunnan tavoin perusteltuna valtioneuvoston tavoitetta siitä, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämättä Suomen nettomaksuosuuden kasvua. EU:n rahoituksen painopisteitä on välttämätöntä priorisoida, ja varoja tulisi kohdentaa nykyistä vahvemmin valittujen strategisten painopisteiden mukaisesti.

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

(6) Valtioneuvoston mukaan Suomen tulisi rahoituskehysneuvotteluissa arvioida kokonaisvaltaisesti ja strategisesti Suomen tavoitteita ja niiden merkitystä Suomen kokonaissaantojen ja maksujen näkökulmasta. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen erityiseen asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU:n nettomaksajana. Suuri valiokunta tukee tätä neuvottelutavoitetta.

(7) Suuri valiokunta tukee tavoitteita yksinkertaistaa rahoituskehysten rakennetta ja vähentää EU-rahoituksen toimeenpanosta ja valvonnasta johtuvaa hallinnollista taakkaa. Suuri valiokunta yhtyy näkemykseen siitä, että muuttuvassa toimintaympäristössä rahoituskehysten joustavuutta tulisi lisätä, jotta EU pystyisi oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakoimattomiin tarpeisiin.

(8) Suuri valiokunta suhtautuu valtioneuvoston tavoin avoimesti tulosperusteisten mallien tarkastelemiseen rahoituksen vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Maatalouden osalta suuri valiokunta viittaa maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon, jossa todetaan, ettei maatalouspolitiikan suunnittelujärjestelmä sellaisenaan sovellu tulosperusteisen mallin toteutukseen. Maatalouden ja maaseudun kehittämisen osalta tulosperusteisuuteen voidaan ottaa tarkemmin kantaa sitten, kun tulevan maatalouspolitiikan suuntaviivoista saadaan lisää tietoa (MmVL 17/2025 vp).

(9) Suuri valiokunta alleviivaa EU-rahoituksen ehdollisuuden tärkeyttä. EU-rahoituksen saaminen tulee kytkeä vahvasti oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen, tehokkaaseen korruption torjuntaan ja varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin (ks. myös SuVL 5/2025 vp). Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston kantaa siitä, että tulevaan rahoituskehykseen ja siihen kytkeytyvään muuhunkin rahoitukseen tulee soveltaa mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa ehdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä ehdollisuus. Valiokunta on valtioneuvoston tavoin avoin tarkastelemaan mahdollisia vaihtoehtoja, joilla luotaisiin yhteys EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden ja niihin kytkeytyvän EU-rahoituksen välille.

Maatalous

(10) Suuri valiokunta kiinnittää huomiota maatalouden merkitykseen EU:n ja kansallisen huoltovarmuuden ja ruokaturvan kannalta. Suuri valiokunta yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan näkemykseen siitä, että elintarvike- ja energiaomavaraisuus ovat olennainen osa Euroopan kilpailukyyn ja kokonaisturvallisuuden vahvistamista. Tätä näkökulmaa tulee painottaa Suomen vaikuttamistyössä (MmVL 17/2025 vp). Maa- ja metsätalousvaliokunta katsoo lausunnossaan, että ruoantuotanto, ruokajärjestelmän kestävyys ja maatalouden kriisinkestävyys tulisi nostaa strategisiksi painopisteiksi.

(11) Suuri valiokunta pitää maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin välttämättömänä, että Suomen saanto maatalouden ja maaseudun kehittämisen varoista turvataan jatkossakin. Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa tulee olla erityisjärjestelyt, jotka mahdollistavat kannattavan ja kestävä tuotannon jatkumisen Suomen kaltaisessa luonnonolosuhteiltaan haastavassa maassa. Lisäksi perheviljelmäpohjaista maataloutta tulee edistää ja omistajanvaihdoksiin kannustavia toimia vahvistaa. Suuri valiokunta

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

katsoo maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin, että tukia tulee nykyistä vahvemmin kohdistaa EU:n epäsuotuisille alueille sekä nuorille ja uusille tuottajille (SuVL 3/2025 vp, MmVL 17/2025 vp).

(12) Valtioneuvosto toteaa kirjelmässään, että se on valmis tarkastelemaan avoimesti erilaisia malleja rahoitusrakenteen ja ohjelmamallien uudistamiseksi EU:n tulevan maatalousrahoituksen osalta. Suuri valiokunta pitää maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin mahdollisena muun muassa siirtymistä EU:n kokonaan rahoittamista suorista tuista osarahoitteisiin tukijärjestelmiin ja tukien enimmäismäärien säätelyyn. Tämä ei kuitenkaan saa vaarantaa Suomen maataloustukien saantoa ja tilojen kehitystä. (SuVL 5/2025 vp ja MmVL 17/2025 vp.)

(13) Suuri valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että mahdollisessa uudessa rahoitusrakenteessa viljelijöiden tulonmuodostukseen keskeisesti vaikuttavat tuet tulisi ensisijaisesti säilyttää omana kokonaisuutenaan. Ne ovat Suomessa merkittävä viljelijöiden tulotaso ja tuotantoa ylläpitävä tekijä. Kuten valtioneuvosto kirjelmässään toteaa, viljelijöiden tulotason näkökulmasta maaseudun nykyisten kehittämistoimenpiteiden osalta Suomelle tärkeitä elementtejä ovat luonnonhaittakorvaus, maatalouden ympäristö- ja ilmastokorvaukset, eläinten hyvinvoinnin tuki, luonnonmukaisen tuotannon edistämisen tuki ja maatalouden investointien tukeminen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomi on tällä hetkellä maaseudun kehittämistukien osalta selkeä nettosaaja.

(14) Suuri valiokunta pitää perusteltuna valtioneuvoston tavoitetta siitä, että suoria tukia kohdennettaisiin nykyistä vahvemmin aktiivisille tuottajille esimerkiksi kasvattamalla tuotantoon sidottujen tukien osuutta. Tarkempaa kantaa muodostettaessa tulee kuitenkin tarkastella eri mallien vaikutuksia huolella Suomen näkökulmasta. Tarkastelussa tulee ottaa huomioon epäsuotuisien olosuhteiden vaikutukset esimerkiksi viitesadon määrittelyyn. Myös tukien toimeenpanosta aiheutuva sääntelytaakka tulee ottaa huomioon (MmVL 17/2025 vp).

(15) Valtioneuvoston kirjelmässä käsitellään ilmastomuutokseen liittyviä toimia lähinnä maatalouden ja koheesiorahoituksen yhteydessä. Tässä vaiheessa on vaikea arvioida ilmastotoimien rahoituksen ja perusmaatalouden välistä suhdetta ja tukevia painotuksia. Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että kaikissa toimissa huomioidaan maatalouden heikko kannattavuustilanne, maatalouden ensisijainen ruoantuotantotehtävä ja huoltovarmuus (SuVL 4/2024 vp). Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa lausunnossaan ruoantuotantoa maatalouden perustehtävänä ja katsoo, että ilmastotoimet on sopeutettava tähän. Samalla se katsoo, etteivät ilmastotoimet sinällään ole ristiriidassa maatalouden perustehtävän kanssa, vaan ne voivat parhaimmillaan auttaa ruoantuotantoa sopeutumaan muuttuviin ilmasto-olosuhteisiin (MmVL 17/2025 vp). Ilmasto- ja luontotavoitteiden edistäminen on siten perusteltua myös maatalouspolitiikassa tarkoituksenmukaisella tavalla toteutettuna.

Kilpailukyky

(16) Suuri valiokunta viittaa aiempaan kantaansa siitä, että seuraavalla rahoituskehyskaudella tulisi EU:n kilpailukyvyyn vahvistamiseksi suunnata entistä enemmän varoja tutkimukseen, innovaatioihin ja osaamiseen (SuVL 5/2024 vp). Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että viimeaikaisten tutkimusten mukaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanostukset sekä

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

digitalouden investoinnit ovat osoittautuneet tehokkaimmiksi EU-rahoituksen käyttökohteiksi kasvun ja kilpailukyvyn kannalta.

(17) Valtioneuvoston kirjelmän mukaan on todennäköistä, että komission ehdotuksessa uudeksi rahoituskehikseksi EU:n kilpailukykyä edistävä ja kilpailutettu rahoitus koottaisiin uuden niin kutsutun eurooppalaisen kilpailukykyrahaston alle. Rahastosta kohdennettaisiin avustuksia ja lainatakauksia eri sisällöllisten rahoitusikkunoiden kautta. Rahaston rakenteen mallina toimisi mahdollisesti nykyinen InvestEU-ohjelma. Tutkimus- ja kehitysrahoitus pohjautuisi jatkossakin lähtökohtaisesti avoimeen kilpailuun ja tutkimuksen korkeaan laatuun.

(18) Suuri valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitus perustuu jatkossakin avoimeen kilpailuun, jossa rahoituksen jakoperusteena on korkea laatu. Näin rahoitus tuottaa mahdollisimman paljon lisäarvoa ja houkuttelee myös yksityisiä investointeja (SuVL 5/2025 vp). Suuri valiokunta katsoo talousvaliokunnan tavoin, että kilpailuun perustuvan rahoituksen tulee olla Suomen keskeinen vaikuttamistavoite.

(19) Suuri valiokunta yhtyy talousvaliokunnan tavoin valtioneuvoston näkemykseen siitä, ettei EU:n tutkimus- ja innovaatorahoituksen kohdistaminen eri jäsenvaltioiden kansallisten tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehittyneisyysasteiden tasaamiseen (ns. widening-toimet) ole tarkoituksenmukaista. Jäsenvaltioiden kehittyneisyyserojen tasaamiseen tulisi ensisijaisesti vastata koheesiopoliittikan keinoin.

(20) Valtioneuvoston kannan mukaan strategista kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistäminen yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi voisi parhaimmillaan tehostaa EU-rahoitusta. Suuri valiokunta yhtyy tähän näkemykseen. Samalla se katsoo talousvaliokunnan tavoin, että rahastosta on vielä liian vähän tietoa, jotta sen vaikutuksia voitaisiin tarkasti arvioida (TaVL 23/2025 vp).

(21) Suuri valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että tulevaa tutkimus- ja innovaatorahoitusta tulisi painottaa erityisesti vaiheeseen, jossa keskitytään tutkimustulosten ja innovaatioiden skaalaamiseen, hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen (etenkin nykyinen Horisontti Eurooppa -ohjelman Pilari II), joka on EU:ssa nykyisellään keskeinen haaste. Tämä merkitsee myös tarvetta investoida huipputason tutkimusinfrastruktuureihin, mukaan lukien pilotointiympäristöt (TaVL 23/2025 vp). Talousvaliokunta korostaa lausunnossaan Horisontti-ohjelman itsenäisyyttä sekä tutkimus- ja yritystoimijoiden pitkäjänteisen yhteistyön merkitystä elinkeinoelämän uudistamisen ja Euroopan kilpailukyvyn kannalta (TaVL 23/2025 vp).

(22) Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että Horisontti-ohjelman Pilari II on ollut ratkaiseva innovatiiviselle teollisuudelle ja välttämätön kaupallisesti skaalautuvien ratkaisujen tuottamiskyvylle Euroopassa ja että Horisontti-ohjelman kolmipilarinen rakenne olisi tärkeää säilyttää. Asiantuntijakuulemisissa korostettiin myös rajat ylittävän tutkimusyhteistyön sekä teknologioiden kehittämisen keskeistä merkitystä Euroopan kilpailukyvylle. Lisäksi kuulemisissa tuotiin esiin Suomen positiiviset kokemukset Business Finlandin ohjaaman veturiyrittäjämallin käyttämisestä yritysten innovaatioinvestointien kiihdyttämiseksi. Mallin nähtiin EU:n tasolle skaalattuna toimivan erityisesti kriittisten teknologioiden, kaksikäyttöteknologioiden, puhtaan teknologian ja puolustusratkaisujen kehittämisen kannalta.

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

(23) Suuri valiokunta pitää hyvänä, että valtioneuvosto mainitsee kirjelmässään tekoälyratkaisut, suurteho- ja kvanttilaskennan, siruteknologian sekä 6G-teknologian keskeisinä murrosteknologioina, joita tulisi tukea tulevassa rahoituksessa. Kuten suuri valiokunta on aiemmin todennut, murrosteknologioita tulisi kehittää EU:ssa entistä strategisemmin niiden koko potentiaalin hyödyntämiseksi datavetoisen talouden kehityksessä. Suuri valiokunta korostaa, että monilla näistä murrosteknologioista on myös turvallisuuspoliittista merkitystä (SuVL 3/2024 vp).

(24) Suuri valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että panostuksia digitalisaatioon ja puhdasta siirtymää edistäviin toimiin tulee korostaa osana Euroopan strategisen kilpailukyyn vahvistamista. Suuri valiokunta pitää myös perusteltuna, että rahoituksella vahvistettaisiin ja edelleen kehitettäisiin EU:n globaalia johtajuutta kierto- ja biotaloudessa ja biopohjaisissa ratkaisuissa (TaVL 23/2025 vp). Suuri valiokunta nostaa innovaatioiden edistämisen ja tuotteiden markkinoille saattamisen osalta esille myös edistynyttä teknologiaa hyödyntävät uudet ruoantuotantotavat. Suuri valiokunta muistuttaa, että Suomi on biotekniikan ja solumaatalouden edellä kävijä. Kasviproteiinien kohdalla suomalaisen osaamisen, ilmaston ja yritystemme etu olisi, että EU-tasolla otettaisiin ennakoivampi ja suunnitelmallisempi ote kasviproteiinien edistämiseksi (SuVL 3/2025 vp).

(25) Suuri valiokunta korostaa talousvaliokunnan tavoin, että kokonaisturvallisuuden ja puolustussektorin tarpeet kytkeytyvät läheisesti kaikkiin rahoituskehysten politiikka-alueisiin. Erityisesti kilpailukyky- ja TKI-politiikan toimien osalta on perusteltua, että Suomi korostaa vaikuttamisessaan kaksikäyttöhankkeita sekä hankkeita, jotka edistäisivät kriisinkestävyttä, kyberturvallisuutta ja yleistä varautumista, sekä tukee puolustustutkimuksen ja -kehittämisen sisällyttämistä osaksi tulevaa TKI-rahoituksen kokonaisuutta.

Koheesiopolitiikka

(26) Koheesio- eli alue- ja rakennepolitiikka on ollut EU:n pääasiallinen instrumentti pitkän aikavälin alueellisille investoinneille sekä rakenteelliselle muutokselle mahdollistaen räätälöityjen ratkaisujen kehittämisen ja käyttöönoton lähimpänä kansalaisia ja yrityksiä. Tavoitteena on ollut heikkojen alueiden kehittäminen ja kehityserojen tasaaminen jäsenmaiden ja myös jäsenmaiden sisäisten alueiden välillä. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että ajankohtaisessa geopoliittisessa tilanteessa koheesiopolitiikalla on merkitystä myös EU-alueen sosiaalis-taloudellisena tukena, joka sitouttaa EU:n kansalaisia Euroopan kilpailukykyä, vaurautta, turvallisuutta ja kestävyttä koskeviin tavoitteisiin.

(27) Suuri valiokunta katsoo hallintovaliokunnan tavoin, että Suomessa on edelleen tarvetta EU:n alue- ja rakennepolitiikalle. Suomessa alue- ja rakennepolitiikan välineet ovat olleet tukemassa kasvua: uuden liiketoiminnan ja työpaikkojen luomista sekä osaamisen vahvistamista erityisesti jatkuvien rakenteellisten haasteiden alueilla mutta myös kasvavilla kaupunkiseuduilla (HaVL 11/2025 vp).

(28) Valtioneuvoston kannan mukaan tavoiteltaessa koheesiorahoituksen osuuden alentumista Suomi korostaa sisällöllisen priorisoinnin välttämättömyyttä. Suuri valiokunta pitää hyvänä, että

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

valtioneuvosto korostaa EU:n strategista kilpailukykyä ja EU:n kokonaisturvallisuutta koheesiopolitiikan sisällöllisinä painopisteinä.

(29) Kilpailukyvyn osalta valtioneuvosto painottaa koheesiopolitiikan välineiden soveltamista innovaatioihin, puhtaaseen siirtymään ja osaamisen kehittämiseen. Suuri valiokunta yhtyy tähän näkemykseen. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että koheesiorahoituksessa on jo nyt ollut piirteitä niiden puiteohjelmien teemoista, joilla pyritään vahvistamaan EU:n kilpailukykyä. Koheesiorahoitusta ja kansallista tukirahoitusta on käytetty yhä enemmän TKI-investointeihin. Niillä on pyritty vivuttamaan yksityistä pääomaa. Joillakin Suomen alueilla, jotka eivät muutoin juuri saa julkista TKI-rahoitusta, merkittävä osa rakennerahastovaroista kanavoidaan juuri TKI-toimintaan.

(30) Osana kokonaisturvallisuuden edistämistä valtioneuvosto katsoo, että koheesiopolitiikan painopisteissä tulisi huomioida EU:n itäisten ulkoraja-alueiden merkittävästi muuttunut toimintaympäristö. Suuri valiokunta yhtyy tähän näkemykseen ja pitää tätä keskeisenä vaikuttamistavoitteena.

(31) Suuri valiokunta on pitänyt tärkeänä, että Suomi tavoittelee EU-rahoitusta tulevalla rahoituskehyskaudella sulkeutuneen itärajan haittavaikutusten lieventämiseen (SuVL 5/2024 vp). Suomen on tärkeää tuoda vaikuttamistyössä esiin, että Suomen itäisten alueiden elinvoimaisuus on turvallisuuskysymys koko EU:lle ja se tulisi huomioida rahoituskehyksissä.

(32) Valtioneuvoston kirjelmän mukaan komissiolla on alustavien tietojen mukaan halukkuutta huomioida itäiset ulkoraja-alueet tulevassa koheesiorahoituksessa. Suuri valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että mahdollista uutta EU:n itäisiin ulkoraja-alueisiin liittyvää kriteeriä ja sen edullisuutta tulee tarkastella Suomen nettomaksuaseman näkökulmasta.

(33) Suuri valiokunta katsoo hallintovaliokunnan tavoin, että Suomen EU-liittymissopimukseen kirjattu pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityisasema tulee turvata. Suuri valiokunta korostaa myös harvaan asuttujen alueiden kriteerin (< 12,5 asukasta / km²) merkitystä Suomelle. Suuri valiokunta painottaa, että EU:n alue- ja rakennepoliitiikan tuen merkitys Suomessa harvaan asuttujen alueiden ja näillä alueilla toimivien yritysten kehittämisedellytyksille on olennainen (HaVL 11/2025 vp). Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että väestön ikääntymiseen liittyvää varojenjakokriteeriä tulisi tarkastella mahdollisena uutena kriteerinä.

Ukrainan tuki

(34) Valtioneuvoston kirjelmän mukaan komission alustavissa suunnitelmissa Ukrainan tukemisen rahoitus olisi tulevan rahoituskehysten ulkopuolisessa välineessä, josta sovittaisiin rahoituskehysneuvotteluiden yhteydessä. Tämä vastaisi pitkälti nykyistä Ukrainan tukivälineen mallia. Komissiosta saatujen tietojen mukaan rahoituskehyksessä ei vielä varauduttaisi Ukrainan jäsenyyteen, vaan vasta liittymistä edeltävään tukeen.

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

(35) Suuri valiokunta toistaa kantansa siitä, että Suomen on syytä osoittaa avoimuutta erilaisille rahoitusratkaisuille niin Ukrainan tukemiseksi kuin Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi (SuVL 2/2025 vp).

Puolustus ja kokonaisturvallisuus

(36) Suuri valiokunta viittaa aiempaan kantaansa siitä, että puolustuksen, kriisivarautumisen ja rajaturvallisuuden osuutta tulee tulevassa rahoituskehityksessä kasvattaa huomattavasti nykyisestä suhteellisen vähäisestä määrästä (SuVL 5/2024 vp).

(37) Suuri valiokunta katsoo, että puolustuskyvyn vahvistaminen on Euroopan tulevaisuuden kannalta nyt aivan keskeinen tehtävä. Puolustuksen ja eurooppalaisen puolustusteollisuuden vahvistamisessa on edettävä ripeästi erityisesti Venäjän muodostamaan pitkäaikaiseen uhkaan vastaamiseksi. Suuri valiokunta painottaa Suomen itärajan merkitystä koko Euroopan turvallisuudelle ja katsoo, että eurooppalaisen puolustuksen vahvistamisessa tulisi tukea suunnata erityisesti itäisen etulinjan maille (SuVL 2/2025 vp). Suuri valiokunta yhtyykin valtioneuvoston tavoitteeseen siitä, että Suomi saavuttaisi nettosaajan aseman tämän rahoituksen osalta.

(38) Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että EU-rahoitusta tulisi olla mahdollista kohdentaa jäsenvaltioiden varautumistoimiin nykyistä laajemmin huomioiden kuitenkin jäsenvaltioiden ensisijainen toimivalta asiassa. EU-rahoituksen tulisi kohdentua toimiin, joilla voidaan saavuttaa Euroopan laajuista lisäarvoa varautumisen osalta.

(39) Suuri valiokunta viittaa aiempaan kantaansa siitä, että unionin kokonaisturvallisuutta tulisi käsitellä ja kehittää vahvassa yhteydessä EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja ulkosuhteisiin (SuVL 3/2024 vp). EU:n on luotava ja pidettävä yllä läheisiä ja toimivia kumppanuussuhteita laajasti eri puolille maailmaa tilanteessa, jossa EU:n ja sen jäsenvaltioiden näkemyksiä haastetaan aktiivisesti ja avoimesti. Muuttuneen geopoliittisen tilanteen voi nähdä myös edellyttävän EU:lta vahvempaa globaalia läsnäoloa.

Liikenne-rahoitus ja sotilaallinen liikkuvuus

(40) Valtioneuvoston mukaan komissio on mahdollisesti ehdottamassa tulevaan rahoituskehitykseen erillistä liikenteen ja sotilaallisen liikkuvuuden yhteistä rahoitusohjelmaa. Sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden ohjelman olisi tarkoitus keskittyä keskeisimpiin rajat ylittäviin hankkeisiin TEN-T-verkolla.

(41) Suuri valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että tulevassa liikenne-rahoituksessa tulisi huomioida EU:n kokonaisturvallisuuteen ja puolustukseen liittyvät tarpeet. Rahoituksessa tulisi huomioida Suomen saavutettavuuteen ja asemaan EU:n ulkorajavaltiona liittyvät erityishaasteet. Sotilaallisen liikkuvuuden tulee olla yksi liikenne-rahoituksen keskeinen painopiste ja rahoitusta tulee tältä osin kohdentaa Euroopan turvallisuuden kannalta kriittisimpiin kohteisiin, etenkin itäisen etulinjan maille.

(42) Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston tavoitetta saada tulevaa rahoitusta kohdennettua siirtymään eurooppalaiseen raideleveyteen. Lisäksi valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin,

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

että EU-rahoitusta tulisi kohdentaa jatkossakin avoimeen kilpailuun pohjautuen jäsenvaltioiden merkittävimpiin liikenneverkkojen kehittämistarpeisiin eurooppalaisilla liikenneväylillä jäsenvaltioiden rajoilla sijaitsevien pistemäisten kohteiden sijaan.

Rajaturvallisuus ja itäisten ulkoraja-alueiden rahoitus

(43) Kuten edellä on todettu, komission lähtökohtana on itäisten ulkoraja-alueiden huomioiminen tulevassa rahoituskehyksessä pääosin osana tulevaa koheesiorahoitusta. Suuri valiokunta korostaa valtioneuvoston ja hallintovaliokunnan tavoin, että EU:n itäisten raja-alueiden osalta Suomi on unionin jäsenmaista erityisasemassa yli 1340 km pituisen Venäjän maarajan osalta mutta koheesiorahoituksen vahvana nettomaksajana ainutkertaisessa asemassa suhteessa muihin itäisiin ulkorajavaltioihin. Ennakkovaikuttamisessa ja tulevissa rahoituskehysneuvotteluissa tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota.

(44) Suomi tukee hallintovaliokunnan tavoin valtioneuvoston tavoitetta erillisestä, lähtökohtaisesti ei koheesiorahoitukseen perustuvasta erityisrahoituksesta, jonka lähtökohtana olisivat Suomen itäisten raja-alueiden erityistarpeet. Suuri valiokunta tukee myös tavoitetta siitä, että EU:n rajaturvallisuutta koskevassa rahoituksessa kasvatettaisiin maaulkorajojen pituuden merkitystä varojenjaossa.

Luonnon ennallistaminen ja ilmasto

(45) EU:n ennallistamisasetus tuli voimaan elokuussa 2024. Kuluvalle rahoituskehyskaudella ennallistamistoimia on mahdollista rahoittaa useista EU:n rahoitusohjelmista, mutta tähän ei ole velvollisuutta. Suunnitelmana on, että tulevan kauden osalta määriteltäisiin, mistä ohjelmista, millä ehdoin ja missä laajuudessa ennallistamistoimia voitaisiin rahoittaa EU-varoin.

(46) Suuri valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että ennallistamisasetuksen toimeenpanoon tulisi kohdentaa nykyistä enemmän rahoitusta tulevalla kaudella ja EU-rahoituksessa tulisi olla mahdollista hyödyntää laaja-alaisesti eri välineitä. Kuten valtioneuvoston kirjelmässä todetaan, Suomeen kohdistuu asukasluvuun suhteutettuna korkeimmat ennallistamistoimien kustannukset.

(47) Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston kantaa siitä, että rahoituskehyksellä tuettaisiin jatkossakin EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Lopuksi

(48) Kuten suuri valiokunta on aiemmin todennut (SuVL 5/2024 vp), tulevaan rahoituskehykseen kohdistuu merkittäviä uudistus- ja kasvattamispaineita erityisesti muuttuneen geopoliittisen tilanteen ja EU:n strategisen kilpailukyvyyn ja turvallisuusympäristön vahvistamisen sekä ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunnan tarpeen takia.

(49) Suuri valiokunta yhtyy talousvaliokunnan näkemykseen siitä, että EU:n tavoitteiden ja rahoituksen yhteensovittaminen on vallitsevassa ja nopeasti muuttavassa toimintaympäristössä yhä vaikeampi tehtävä. Merkittäviä avoimia kysymyksiä liittyy siihen, miten erityisesti

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

puolustukseen ja kokonaisturvallisuuteen liittyviä tarpeita on mahdollista toteuttaa nykyisen kehyksen puitteissa samalla säilyttäen EU:n budjetin taso kohtuullisena.

(50) Priorisointi on välttämätöntä, ja samalla on tarve tarkastella avoimesti, mikä on sellaista lisäarvoa tuottavaa toimintaa, mihin on perusteltua kohdentaa EU-tason rahoitusta. Kyse on politiikka-aloista, joilla yhteiset toimet tuottavat tehokkuushyötyä yhteisten tavoitteiden edistämisen näkökulmasta, lisäävät unionin kriisinkestävyyttä ja vahvistavat EU:n edellytyksiä menestyä globaalissa kilpailussa. Tämä koskee myös keskustelua EU:n mahdollisista uusista omista varoista (TaVL 23/2025 vp).

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp

Helsingissä 18.6.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Saara-Sofia Sirén kok

1. varapuheenjohtaja Laura Huhtasaari ps

2. varapuheenjohtaja Miapetra Kumpula-Natri sd

jäsen Sanna Antikainen ps

jäsen Juho Eerola ps

jäsen Ritva Elomaa ps

jäsen Timo Harakka sd

jäsen Ville Kaunisto kok

jäsen Teemu Keskiarja ps

jäsen Mai Kivelä vas

jäsen Jani Kokko sd

jäsen Terhi Koulumies kok

jäsen Mika Lintilä kesk

jäsen Helena Marttila sd

jäsen Matias Mäkynen sd

jäsen Jouni Ovaska kesk

jäsen Susanne Päivärinta kok

jäsen Onni Rostila ps

jäsen Arto Satonen kok

jäsen Sari Tanus kd

jäsen Sinuhe Wallinheimo kok

jäsen Eerikki Viljanen kesk

varajäsen Inka Hopsu vihr

varajäsen Kimmo Kiljunen sd

varajäsen Anders Norrback r

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaisa Männistö

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Valtioneuvosto tarkentaa E-jatkokirjelmässä EJ 2/2025 vp - E 31/2024 vp aiempia kantojaan ennakkovalvonnasta EU:n seuraavaan monivuotiseen rahoituskehukseen (2028-).

Tämän eriävän mielipiteen allekirjoittaneet yhtyvät pääosin suuren valiokunnan lausuntoon E-jatkokirjelmästä EJ 2/2025 vp - E 31/2024 vp, jossa oikeasuuntaisesti todetaan muun muassa EU:n rahoituksen painopisteiden priorisoinnin tärkeydestä, Suomen erityisestä asemasta itäisenä ulkorajavaltiona, EU-rahoituksen ehdollisuudesta, tutkimukseen, innovaatioihin ja osaamiseen suunnatun rahoituksen tärkeydestä kilpailukyvyllä sekä unionin puolustuksen ja puolustusteollisuuden vahvistamisesta.

Allekirjoittaneet kuitenkin korostavat, että neuvoteltaessa unionin seuraavasta monivuotisesta rahoituskehuksesta (2028-) on laaja-alaisesti huomioitava EU:n globaali toimintaympäristö niin geopoliittinen tilanne kuin globaali talouskilpailu ja asetettava rahoituskehys tähän raamiin. Vahvan ja toimintakykyisen unionin turvaaminen edellyttää kilpailukykyä ja turvallisuuden vahvistamista. Turvallisuushäiriöiden ollessa yhä monimuotoisempia on niihin vastaamisen ohella EU:ssa pystyttävä luomaan talouskasvua ja työllisyyttä kansalaisten elintason ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. EU:n kilpailukykyä kannalta keskeistä on menestyminen uusien teknologioiden ja innovaatioiden kehittämisessä. Samanaikaisesti on varmistettava, että vihreä siirtyminen toteutetaan sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Ilmasto- ja luontotavoitteisiin pääseminen edellyttää aktiivisia ja huoltovarmuutta tukevia ilmasto- ja luontotoimia myös maatalouspolitiikassa. Maatalouspolitiikan tulee vasta sekä huoltovarmuuden, ruokaturvan että ekologisen kestävyys tavoitteisiin eivätkä nämä sulje toisiaan pois.

Valtioneuvoston E-jatkokirjelmässä EJ 2/2025 vp - E 31/2024 vp ei ole tarkentavia kantoja EU:n omista varoista. Suuri valiokunta viittaa lausunnossa keskustelun tarpeeseen mahdollisista EU:n uusista omista varoista. Tämän eriävän mielipiteen allekirjoittaneet huomioivat, aiemmin suuren valiokunnan lausuntoon jätetyn eriävän mielipiteen (SuVL 5/2024 vp E 31/2024 vp, eriävä mielipide 1) mukaisesti, ettei olemassa olevien varojen uudelleen kohdentaminen riitä rahoitustarpeiden kattamiseen. Tämän vuoksi on syytä kehittää ja laajentaa EU:n omia varojen järjestelmää.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtioneuvosto ottaa edellä olevan huomioon

**Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp
Eriävä mielipide 1**

Helsingissä 18.6.2025

Timo Harakka sd
Kimmo Kiljunen sd
Jani Kokko sd
Miapetra Kumpula-Natri sd
Helena Marttila sd
Matias Mäkynen sd

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Yleiset lähtökohdat

EU-komission tulee antaa ehdotus EU:n tulevaksi monivuotiseksi rahoituskehikseksi (2028-) viimeistään heinäkuun 2025 loppuun mennessä. Komissio antaa ehdotukset 16.7.2025 (ensimmäinen erä sektorikohtaisista esityksistä) ja 23.7.2025 (toinen erä sektorikohtaisista esityksistä). Hallitus ottaa kantaa ehdotuksiin alkusyksystä.

Komissio on uudistamassa ja yksinkertaistamassa rahoituskehystä kolmeen pääalueeseen: jäsenmaakohtaiset suunnitelmat, kilpailukykyrahasto ja ulkosuhderahoitus.

Rahoituskehiksen kokonaistaso

Nykyisen rahoituskehiksen (2021-2027) neuvotteluissa Suomi onnistui hyvin. Kehiksen kokonaistaso pysyi maltillisena ja Suomen nettomaksuasema parani hieman.

Suomen rahoitusaseman kannalta on tärkeää turvata maamme saannot erityisesti yhteisessä maatalouspolitiikassa, maaseudun kehittämisessä, koheesiorahoituksessa ja TKI-rahoituksessa, jonka jakaminen perustuu hakemusten laatuksitteluun.

Edellisessä rahoituskehysneuvotteluissa Suomi turvasi yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksen, neuvotteli 400 miljoonan euron kansallisen erityisrahoituksen maaseudun kehittämiseen ja onnistui neuvottelemaan 100 miljoonan euron kansallisen kuoren Pohjois- ja Itä-Suomen harvaan asuttujen alueiden erityistukeen.

Suomen onnistuminen yhtä hyvin kuin edellinen hallitus tulevissa rahoituskehysneuvotteluissa edellyttää selkeiden painopisteiden valitsemista, aktiivista ennakkovaikuttamista ja tiivistä yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa.

Tulevaan monivuotiseen rahoituskehikseen ja sen kokonaistasoon kohdistuu EU-tasolla merkittäviä uudistamis- ja kasvattamisaineita, jotka johtuvat erityisesti geopolitiisesta tilanteesta, turvallisuusympäristön muutoksesta, kilpailukykyhaasteesta ja valmistautumisesta EU:n laajentumiseen.

Lisähaasteen tulevaan rahoituskehikseen tuo EU:n elpymisvälineen lainojen takaisinmaksu, joka vie vuodesta 2028 lähtien noin 20 % nykybudjetista.

Rahoituskehiksen kokonaistasoon kohdistuessa merkittäviä kasvupaineita Suomen on valittava tarkkaan vaikuttamisen kohteensa painottaen otsakkeita, joissa Suomi on perinteisesti menestynyt hyvin.

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 2

Monivuotisen rahoituskehityksen on oltava sellaisella tasolla, että unioni pystyy vastaamaan sille asetettuihin kasvaviin vaatimuksiin koskien kokonaisturvallisuutta, eurooppalaista huoltovarmuutta ja omavaraisuutta erityisesti ruuassa, energiassa, lääkkeissä ja kriittisissä mineraaleissa. Rahoituskehityksellä on vahvistettava eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä ja unionin strategista autonomiaa.

Rahoituskehityksen kokonaistasoa voidaan maltillisesti kasvattaa. Rahoituskehityksen kokonaistason on kuitenkin säilyttävä kohtuullisella tasolla. Rahoituskokonaisuus edellyttää EU:n omien varojen järjestelmän tarkastelua, kuten laajennetun EU:n päästökaupan tuloihin perustuvan oman varan, hiilirajamekanismin tuloihin perustuvan oman varan ja tilastollisen yritysten voittoihin kytkeytyvän oman varan tarkastelua.

EU:n omia varoja koskevilla päätöksillä ei tule heikentää yritysten kilpailukykyä eikä luoda veroluonteisia uusia maksuja.

Jokaisen jäsenmaan omalla vastuulla on huolehtia julkisen taloutensa tilasta ja kestävyyydestä.

Maatalouspolitiikka

Suomen saannot EU:sta kaudella 2021-2027 ovat yhteensä arviolta noin 13 miljardia euroa, joista yhteisen maatalouspolitiikan ja maaseudun kehittämisen arvioitut saannot muodostavat lähes puolet, noin 6,2 miljardia euroa. Maaseudun kehittämisrahoituksessa Suomi on huomattava nettosaaja.

Maatalouden, maaseudun kehittämisen ja sitä myötä ruokaturvan ja eurooppalaisen huoltovarmuuden tulee olla jatkossakin yksi EU:n keskeisestä painopisteestä. Maataloutta on voitava harjoittaa kannattavasti koko EU:n alueella ja kaikissa jäsenmaissa.

Suomen saanto maatalouden ja maaseudun kehittämisen varoista on turvattava tulevassa monivuotisessa rahoituskehityksessä. Tämä on erittäin tärkeää suomalaisen ruoantuotannon jatkuvuuden, kannattavuuden ja maaseudun kehittämisen sekä Suomen nettomaksuosuuden kehityksen kannalta.

Mikäli rahoitusrakennetta uudistetaan maatalousrahoituksen osalta, on neuvotteluissa turvattava maatalouden suorien tukien saanto.

Suomen maatalouden heikko kannattavuus ei tulevalle rahoituskaudella kestä maataloustukien alenemista nykytasosta.

Maaseutualueiden osalta on tärkeää myös säilyttää hyvin toimivan ja paikallisyhteisöjä tukevan Leader-toiminnan riittävä rahoitus.

EU:n tukijärjestelmää ja niiden valvontaa tulee maatalouden osalta yksinkertaistaa.

Mikäli EU:n ennallistamissuunnitelman soveltaminen aiheuttaa maataloudelle taloudellisia menetyksiä tai kustannuksia, on ne korvattava maanviljelijöille täysimääräisesti.

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp
Eriävä mielipide 2

Maatalouspolitiikkaan kohdistuu merkittäviä muutospaineita valmistauduttaessa EU:n laajentumiseen. Uusien jäsenmaiden integroitumisessa EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan on perusteltua soveltaa vaiheittaista lähentymistä yhteiseen politiikkaan, asettaa tuelle enimmäisrajoituksia ja riittävät siirtymäajat.

EU:n yksityiskohtaista sääntelyä ei saa ulottaa metsiin. Toimivalta metsäpolitiikassa on säilytettävä EU:n perussopimusten mukaisesti kansallisissa käsissä.

Mikäli EU:n ennallistamissuunnitelman soveltaminen aiheuttaa taloudellisia menetyksiä tai kustannuksia yksityiselle metsätaloudelle, on ne korvattava täysimääräisesti metsänomistajille.

EU:n ennallistamissuunnitelman soveltaminen ei saa estää vihreän siirtymän investointeja.

Koheesiopolitiikka

EU:n laajentumisen myötä koheesiopolitiikan painopiste on siirtymässä yhä enemmän itäiseen Eurooppaan. EU:n koheesiopolitiikalla on ollut tärkeä rooli myös kehittyneiden maiden alikehittyneille alueille. Koheesiopolitiikalla vähennetään kehityseroja alueiden välillä ja edistetään taloudellista ja sosiaalista eheyttä.

Hallitus ajaa koheesiorahoituksen osuuden alentamista rahoituskehyksissä. Kannassa ei riittävästi huomioida koheesiorahoituksen merkitystä Itä- ja Pohjois-Suomelle ja korkeakouluille.

Koheesiopolitiikan rahoituksella on erityinen merkitys Itä- ja Pohjois-Suomelle, mutta myös useille muille Suomen alueille, kuten Länsi-Suomen kehitysalueille. Riittävä koheesiopolitiikan perusrahoitus tulee turvata koko Suomessa.

Suomen liittymissopimukseen kirjattu pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityisasema Suomen saamassa rahoituksessa tulee edelleen turvata.

Koheesiorahoitus on erittäin tärkeää korkeakouluille niiden tutkimus- ja kehitystoiminnassa. Korkeakouluilla on merkittävä vaikutus aluekehitykseen ja -talouteen tutkimuksen ja yritysyhteistyön edistäjinä sekä alueellisen koulutustason nostajina.

Monivuotiseen rahoituskehykseen tulee luoda EU:n itäisille raja-alueille uusi ulkorajaohjelma, joka tukee itäisten rajaseutujen kehitystä, sillä ne ovat joutuneet eniten kärsimään Venäjän toiminnan seurauksena. Tämä on erityisen tärkeää Suomelle, jolla on EU:n pisin itäraja Venäjän kanssa.

Erillinen itäiseen Suomeen kohdistuva EU:n ulkorajarahaus yhdessä nykyisen NSPA-tuen kanssa parantaisi Suomen rahoituksen nettosaantoa. Rahoituksella voidaan parantaa muun muassa tietoliikenne- ja muita yhteyksiä, jotka vahvistavat aluetaloutta itäisessä Suomessa.

Suomen pysyvät olosuhteet, pohjoinen sijainti, harva-asutus ja pitkät etäisyydet, edellyttävät EU:n koheesiopolitiikalta jatkuvuutta ja ennakoitavuutta.

**Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp
Eriävä mielipide 2**

Helsingissä 18.6.2025

Jouni Ovaska kesk
Mika Lintilä kesk
Eerikki Viljanen kesk

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Euroopan unionin jäsenmaana Suomen pitää olla hakemassa ratkaisuja aikamme suurimpiin maailmanlaajuisiin ongelmiin ja olla rakentamassa parempaa tulevaisuutta kaikille. EU:n budjettiin kohdistuu tulevina vuosina suuria menopaineita. Toisaalta jäsenvaltioiden maksuosuuksien korottamiseen suhtaudutaan yleisesti ottaen erittäin kriittisesti. Tässä tilanteessa on välttämätöntä löytää uusia keinoja rahoittaa EU:n yhteisten tavoitteiden toimeenpanoa. Siksi on erikoista, että Suomen EU:n rahoituskehikseen liittyvässä ennakkoarvioinnissa sivuutetaan EU:n omien varojen kehittäminen.

Omien varojen huomattavasti nykyistä kunnianhimoisempi kehittäminen toisi Suomen toivomaa vakautta, joustavuutta ja ennakoitavuutta EU:n budjettiin. Omien varojen kehittäminen voisi vähentää unionin riippuvuutta jäsenmaksuista ja keventää jäsenvaltioiden kansallisiin budjetteihin kohdistuvia paineita. EU:n yhteisiä varoja tulisi kasvattaa esimerkiksi EU:n laajuisilla digijätteihin kohdistuvilla veroilla.

EU:n, kuten koko maailman, suurin haaste on ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitseminen, mikä edellyttää valtavia investointeja. Euroopan maiden yhteisessä talouspolitiikassa on huomioitava välttämättömät ympäristö- ja sosiaaliset investoinnit sekä otettava huomioon talouden syklit. Jäsenmaille on sallittava riittävä talouspoliittinen liikkumavara tarpeellisten investointien tekemiseksi. Eurooppa kärsii mittavasta investointivajeesta. Entisen Euroopan keskuspankin johtajan Mario Draghin raportti korostaa, että EU:n tulisi lisätä investointeja 800 miljardilla vuosittain py-syäkseen muiden talousmahtien kuten Yhdysvaltojen ja Kiinan tahdissa. EU-budjetin kasvattaminen ja yhteisen velan liikkeelle laittaminen lisäävät EU:n finanssipoliittista kapasiteettia panostaa näihin tarpeellisiin investointeihin.

Euroopan unionin on jatkossakin tarjottava taloudellista tukea ja resursseja aluekehityksen edistämiseksi. Aluekehitystukia on käytettävä nykyistä enemmän kasvukeskusten ulkopuolisten seutujen sosiaalisen hyvinvoinnin, työllisyyden, koulutustason ja parempien liikenneyhteyksien kehittämiseen. EU:n aluetukipolitiikka on vahvasti sidoksissa ympäristöpolitiikkaan, ja sen on johdonmukaisesti tuettava reilua siirtymää kohti sosiaalisesti kestävää ja ilmastokestävää yhteiskuntaa. Euroopan maaseutu ja alueiden kehitys ovat keskeisessä roolissa luonnonvarojen kestäväen käytön osalta. Suomen kannassa on selkeästi ilmaistu, että rahoituskehiksellä tulee jatkossakin tukea ilmastotavoitteiden ja ennallistamisasetuksen toimeenpanoa. Jotta luontokato saadaan pysäytettyä, Suomen on pidettävä tiukasti kiinni EU:n ennallistamisasetuksessa asetetuista tavoitteista, toisin kuin valiokunta lausunnossaan esittää. Ennallistamistoimenpiteiden toimeenpanolle on turvattava riittävät resurssit. Suomen tulee ajaa myös vahvaa EU:n LIFE-ohjelmärahoitusta tulevaan rahoituskehikseen kansallisen luonnonsuojelurahoituksen tueksi.

Aluepolitiikan tavoitteena on oltava elinvoimainen maaseutu yhdistettynä kunnianhimoiseen ympäristöpolitiikkaan. EU:n on valvottava suurten aluetukien saajamaiden tukien käyttöä ja varmistettava niiden kohdentuminen maiden heikoimpien alueiden tukemiseen. Tällä voidaan varmistaa se, etteivät maiden sisäiset erot kasva epätarkoituksenmukaisesti.

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 3

Suomi on saanut kasvukeskuksiin kohdentuvaa tukea koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatioiden rahoittamiseen enemmän kuin alueellisen tasa-arvon edistämiseen tähtäävää aluetukea. Tämän johdosta kansallisen aluepolitiikan vastuulle on jäänyt suurten keskusten ulkopuolisten alueiden tukeminen maaseudulla ja pienemmissä kuntakeskuksissa. Rajat ylittävän yhteistyön rahoituksen osalta on tehtävä uusia linjauksia EU-tasolla. Itä-Suomi menetti merkittävän rahoituslähteen EU-tasolla, kun sodan vuoksi yhteistoiminta Venäjän kanssa jäädytettiin. Euroopan komission sekä parlamentin tulisi linjata, miten rajaseutujen kehitystä voidaan jatkossa edistää oikeudenmukaisella ja kestäväällä tavalla. Alueellista tasa-arvoa tukeva aluepolitiikka on reilun, kestävä ja sosiaalisesti oikeudenmukaisen Euroopan ja Suomen rakentamisen avaintekijä. EU-tukea on suunnattava lisää rajaseuduille, kuten Kaakkois- ja Itä-Suomeen.

Rahojen tehokkaan käytön kannalta on kriittisen tärkeää varmistaa, että budjettirakenteen uudistaminen ei johda rahoituksen valumiseen liian yksinkertaisten kriteerien kautta painotetusti isoille jäsenvaltioille. On myös Suomen edun mukaista, että rahoituksen kohdentamisessa korostuvat läpileikkaavasti osaaminen, laatu ja uudistuminen.

On hyvä, että Suomen kannassa tuetaan vahvasti laatuperustaisen tutkimus- ja innovaatorahoituksen vahvistamista, sillä ilman sitä EU ei pärjää globaalissa kilpailussa.

EU-rahoitusta on suunnattava voimakkaammin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin, ympäris-töasioiden, liikkuvuuden edistämisen, koulutuksen sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan investoin-tien vahvistamiseen. Tämä edistää sosiaalisesti kestäväää rakennemuutosta ja vahvistaa kansalais-ten tukea reilulle ilmastokestäväälle siirtymälle.

Euroopan unionin on toimillaan tuettava vahvaa julkista asuntorakentamista. Asuminen on perus-oikeus ja hyvän elämän perusta. Euroopan komission mukaan vuokrat ovat nousseet EU:ssa 18 % ja asuntojen hinnat 48 % viimeisen 15 vuoden aikana. Koheesiorahan kohdentaminen kohtuuhin-taiseen asumiseen auttaa vastaamaan elinkustannuskriisiin, varmistamaan inhimilliset elinolosuhteet ja tukemaan ekologisesti kestäväää asumista.

EU-rahoituksella on tuettava syrjimättömyyden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista jäsenmaissa ja toisaalta EU-rahoitusta on voitava pidättää, mikäli jäsenmaat rikkovat näitä periaatteita. Mikäli jäsenmaat eivät noudata EU:n keskeisiä periaatteita, kuten korruption kitkemistä ja kansalaisten tasa-arvoisia oikeuksia, on EU-rahoitusta jäädytettävä.

Euroopan maiden on kehitettävä yhteistä puolustustaan niin, että riippuvaisuus Yhdysvalloista vähenee tulevaisuudessa. Samaan aikaan tulee ymmärtää, että globaaleihin kehityskulkuihin on vastattava myös muutoin kuin puolustuksen keinoin. Suomessa on perinteisesti ollut vahva ymmärrys laajasta kokonaisturvallisuudesta, jossa ei vain varauduta uhkiin, vaan myös pyritään ennaltaehkäisemään niitä. Turvallisuuspolitiikan näkökulmasta EU:n ulkosuhderahoituksella on tässä iso merkitys. Euroopan unionin kaikkien jäsenmaiden on sitouduttava yhteisiin asekaupparajoituksiin. Hyökkäyssotiin ja ihmisoikeusrikoksiin syyllistyville maille ei tule toimittaa mitään puolustusmateriaalia.

Valiokunnan lausunto SuVL 6/2025 vp
Eriävä mielipide 3

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta lausuntonaan ilmoittaa, että se edellyttää valtioneuvoston vaikuttavan tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen edellä perusteluissa kuvatulla tavalla.

Helsingissä 18.06.2025

Mai Kivelä vas
Inka Hopsu vihr